

การบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ Participatory education administration of the Basic Education Commission powerful

ว่าที่ร้อยตรีหญิงนารัตน์ ปันดี

Acting Sub.Lt.Narirat Pandi

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

E-mail: nareerat340@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้นำเสนอการจัดการแบบมีส่วนร่วมของสถานศึกษาโดยคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ การบริหารโรงเรียนเป็นหน้าที่ของผู้บริหารและครูที่จะต้องดำเนินการเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนให้บรรลุความรู้และคุณลักษณะที่ต้องการ ในสถานการณ์ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลง สภาพแวดล้อมรอบๆ โรงเรียนเปลี่ยนไป ทำให้ผู้บริหารและครู ต้องมีความรู้เรื่องการบริหารจัดการมากขึ้น และที่สำคัญต้องนำความร่วมมือจากชุมชนรอบโรงเรียนเข้ามาช่วยจัดการศึกษา จะต้องดึงศักยภาพของชุมชนมาพัฒนาการศึกษาในโรงเรียนต่อไป การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในการจัดการศึกษาในโรงเรียน เป็นวิธีการบริหารจัดการโรงเรียนและการศึกษาที่เหมาะสม ถูกต้อง และสอดคล้องกับสภาพที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมในปัจจุบัน ที่ต้องอาศัยพลังของทุกส่วนในการขับเคลื่อนการดำเนินงานในทุกด้านของโรงเรียน การดำเนินการกิจของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนจึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกหน่วยงานร่วมระดมทรัพยากรเพื่อจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ บทบาทของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสำคัญในการประสานงานความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน ในภารกิจและกิจกรรมของโรงเรียน วิธีการบริหารจัดการโรงเรียนแบบมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมการดำเนินงานของโรงเรียนทุกด้านให้ประสบความสำเร็จตามที่กำหนด

คำสำคัญ: บทบาทการมีส่วนร่วม, การบริหารสถานศึกษา, คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ABSTRACT

This article presents the participatory management of educational institutions by effective basic education committees. School administration is the duty of administrators and teachers to act in order to develop students' learning to achieve the desired knowledge and characteristics. In the current situation, society has changed. The environment around the school has changed. Make administrators and teachers need to know more about management. And most importantly, the cooperation of the community surrounding the school must be brought in to help organize education. The potential of the community must be harnessed to further develop school education. The participation of the Basic Education Commission in organizing school education. It is a method of school administration and education that is appropriate, correct, and in line with the changing conditions of society today that must rely on the power of every part to drive

operations in every aspect of the school. Carrying out the missions of the Basic Education Commission, the school must therefore rely on the participation of every department to join in mobilizing resources to provide quality education. The role of the Basic Education Commission is important in terms of coordinating cooperation between the school and the community. in the missions and activities of the school The effective participatory school management method of the Basic Education Commission has helped drive every aspect of the school's operational activities to be successful as set forth.

Keywords: Role of Participation, School Administration, School Committee

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 เป็นกฎหมายแม่บทในการบริหารจัดการศึกษา ซึ่งหลักในการบริหารและจัดการศึกษาในพระราชบัญญัติการศึกษาฉบับนี้ ต้องยึดหลัก 3 ประการที่สำคัญ คือ ข้อ 1) การกระจายอำนาจไปยังเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ที่ปรากฏในมาตราที่ 39 มีใจความว่า ให้กระทรวงกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง ข้อ 2) การบริหารโดยคณะกรรมการดังที่ปรากฏในมาตราที่ 4 มีใจความว่า ให้สถานศึกษามีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา สถานศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญา และสถานศึกษาอาชีวศึกษาของแต่ละสถานศึกษาเพื่อทำหน้าที่ดูแลและส่งเสริม ผลักดันกิจการต่างๆ ของสถานศึกษา และ ข้อ 3) การมีส่วนร่วมของชุมชนและสังคมซึ่งมีปรากฏในหลายมาตราของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ เช่น มาตราที่ 8 (2) มีใจความว่าให้สังคม มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา มาตราที่ 9 (6) มีใจความว่า การมีส่วนร่วมของบุคคลรอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น (พิกรี แก้วนวล, 2560: 1)

การบริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อสถานศึกษาเป็นอย่างยิ่ง เนื่องด้วยสถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักที่ทำหน้าที่ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น ดังนั้นในการบริหารภายในสถานศึกษาจึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ชุมชนท้องถิ่นและบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา การมีส่วนร่วมของชุมชนมีความสำคัญที่ทำให้ประชาชนได้ทราบถึงการดำเนินงานและกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา เป็นการสร้างความน่าเชื่อถือความมั่นใจ และความนิยมให้เกิดขึ้นในชุมชน นอกจากนั้นยังเป็นการสนับสนุนให้ประชาชน ชุมชนได้เข้ามาช่วยเหลือเกื้อกูลกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา ส่งเสริมให้ประชาชนมีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษาและถือเป็นหน้าที่ของประชาชนและชุมชนที่จะต้องให้ความสนใจและมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาของชุมชนนั้นๆ นอกจากนี้แล้วในปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วจึงเป็นยุคที่ต้องการสติปัญญาความรู้และความสามารถจากหลายฝ่ายมาร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ เพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพการศึกษา (โสภา วงศ์นาคเพ็ชร, 2553: 42)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาไว้ว่า คณะกรรมการสถานศึกษามีความสำคัญในการเสนอแนวคิดและแนวปฏิบัติตามความต้องการของชุมชนมายังสถานศึกษาโดยตรง ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้ตรงกับตามความต้องการของชุมชนนั้นๆ โดยสนับสนุนให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาท และมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาเป็นอย่างมากทั้งด้านการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ให้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการจัดการศึกษา และกำกับส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดขึ้น การติดตามตรวจสอบการจัดการศึกษาเปิดโอกาสให้บุคคลและหน่วยงาน

ที่เกี่ยวข้องเข้ามาทำงานเพื่อส่วนรวม และพัฒนาชุมชน สถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้ชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามา มีบทบาทในการจัดการศึกษาจะช่วยให้การดำเนินงานต่างๆ ของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยเกิดความเข้าใจอันดี ระหว่างสถานศึกษาและชุมชน เกิดประสิทธิภาพส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในชุมชน ดังนั้น จึงถือเป็นความจำเป็น และภาระหน้าที่ของสถานศึกษาที่ต้องมีการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนโดยเน้นให้ชุมชนและ คณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีองค์ประกอบดังนี้ 1) ผู้แทนผู้ปกครอง 2) ผู้แทนครู 3) ผู้แทนองค์กรชุมชน 4) ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 5) ผู้แทนศิษย์เก่า 6) ผู้แทน พระภิกษุสงฆ์หรือผู้แทนองค์กรศาสนา และ 7) ผู้ทรงคุณวุฒิ รวมจำนวน 9 - 15 คน จึงมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการกำกับการ ดำเนินกิจการของสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับกฎหมาย ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานกิจการต่างๆ เป็นตัวแทนของ ชุมชนในท้องถิ่นที่สามารถรู้สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการของชุมชนได้เป็นอย่างดี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน, 2552: 9)

บทความนี้จะนำเสนอเกี่ยวกับการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มี ประสิทธิภาพ ที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อสถานศึกษา เนื่องด้วยการเรียนรู้ของนักเรียนมิได้จำกัดอยู่แต่ในห้องสี่เหลี่ยมเหมือน เมื่อในอดีต ผู้เรียนต้องการแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและทันสมัย เพื่อการพัฒนาตนเองเข้าสู่สังคมแห่งการต่อสู้มากขึ้น การตอบสนองต่อความต้องการของนักเรียนและโรงเรียนจึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุก ๆ ฝ่าย เข้ามามีส่วนร่วมในการจัด การศึกษาที่มีคุณภาพ

บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การที่คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเข้าไปร่วมกิจกรรมในสถานศึกษาตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แห่งพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2542 ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการรวมทั้งอำนาจหน้าที่ในการ บริหารงานบุคคล ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 จำแนกเป็น 4 ด้าน คือ

1. การบริหารวิชาการ หมายถึง การให้ความเห็นชอบในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตร แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยมุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐานโดยจัดให้มีดัชนีชี้วัดคุณภาพของหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้และสามารถตรวจสอบคุณภาพการศึกษาได้ มีการประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษา และองค์กรอื่นเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน

2. การบริหารงบประมาณ หมายถึง การให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการจัดตั้ง การใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษา และข้อเสนอแนะในการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษา ให้ความร่วมมือในการพัฒนาระบบข้อมูลและสารสนเทศ เพื่อ การจัดทำและจัดหาพัสดุ สนับสนุนให้มีกองทุนเพื่อการศึกษาและปฏิบัติหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องงบประมาณตามที่กฎหมาย กำหนดเพื่อให้การวางแผนการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายของ สถานศึกษาที่ตั้งไว้

3. การบริหารงานบุคคล หมายถึง การให้ความเห็นชอบขั้นตอนในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรใน สถานศึกษา การวางแผนการจัดสถานศึกษา การอำนวยการ การดูแลเกี่ยวกับการสรรหาบุคลากร ส่งเสริมการประเมิน วิทย ฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษามั่นใจว่ามีบุคลากรที่มีคุณสมบัติเหมาะสม และมีจำนวน เพียงพอกับการปฏิบัติงาน และส่งเสริมวินัย คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับบุคลากรในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาบุคคลเพื่อให้ สถานศึกษามีประสิทธิภาพบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาที่ตั้งไว้

4. การบริหารทั่วไป หมายถึง การให้ความเห็นชอบในการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อให้บริการแก่หน่วยงานต่างๆ ทั้งในและนอกของสถานศึกษาให้สามารถดำเนินไปตามจุดหมายที่ต้องการ งานบริหารทั่วไปในสถานศึกษาเป็นส่วนที่คอย ประสานงาน คอยสนับสนุนให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานไปสู่เป้าหมาย การสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้มี

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลและความต้องการของท้องถิ่น การสนับสนุนเกี่ยวกับการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา รวมทั้งดูแลบำรุงรักษาและจำหน่ายพัสดุ หารายได้เข้าสถานศึกษา (ชัยชาญ แก้วชิงดวง, 2561: 242)

คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น มีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษาตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน แห่งพระราชบัญญัติ พ.ศ. 2542 ระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ รวมทั้งอำนาจหน้าที่ในการบริหารงานบุคคล ตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 จำแนกเป็น 4 ด้าน คือ

1. การบริหารวิชาการ หมายถึง การให้ความเห็นชอบในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษาให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยมุ่งจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐาน
2. การบริหารงบประมาณ หมายถึง การให้ความเห็นชอบเกี่ยวกับการจัดตั้ง การใช้จ่ายงบประมาณของสถานศึกษาและข้อเสนอแนะในการจัดหารายได้จากทรัพย์สินของสถานศึกษา
3. การบริหารงานบุคคล หมายถึง การให้ความเห็นชอบขั้นตอนในการดำเนินงานที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรในสถานศึกษา การวางแผนการจัดสถานศึกษา การอำนวยการ การดูแลเกี่ยวกับการสรรหาบุคลากร และ
4. การบริหารทั่วไป หมายถึง การให้ความเห็นชอบในการดำเนินงานของสถานศึกษาเพื่อให้บริการแก่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในและนอกของสถานศึกษาให้สามารถดำเนินไปตามจุดหมายที่ต้องการ

การปฏิบัติการกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ด้านกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา การมีส่วนร่วมในการกำกับดูแล ส่งเสริมในสถานศึกษาจัดทำธรรมนูญโรงเรียน คณะกรรมการสถานศึกษา จัดทำธรรมนูญของสถานศึกษาและทิศทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา, ข้อเสนอแนะ สถานศึกษาจัดให้มีการประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจในการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการฯ โดยจัดประชุมทุกๆ เดือน ให้มีการประเมินผล โดยเน้นการมีส่วนร่วมให้มากยิ่งขึ้น

2. ด้านให้ความเห็นชอบในแผนปฏิบัติประจำปีของสถานศึกษา พิจารณาความสอดคล้องระหว่างแผนปฏิบัติการประจำปีกับแผนพัฒนาสถานศึกษา สถานศึกษาจัดประชุมให้มีการ SWOT ปัญหาต่างๆ ก่อนจะกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการประจำปีและกำหนดในปฏิทินปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปฏิบัติจริง ให้ความสอดคล้องของแผนปฏิบัติการประจำปีตามที่สถานศึกษาจัดทำขึ้นต่อไป

3. ด้านให้ความเห็นในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นสถานศึกษาได้พิจารณาความสอดคล้องของสาระการเรียนรู้ กับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาจัดให้มีการประชุม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก่อนเปิดภาคเรียนเพื่อให้คณะกรรมการได้มีส่วนร่วมศึกษาหลักการ จุดหมาย โครงสร้างของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4. ด้านกำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา สถานศึกษามีการประสานงานกับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้มีส่วนร่วมในการกำหนดแผนการกำกับและติดตามร่วมกับสถานศึกษาตามแผนที่ได้กำหนดไว้ และสถานศึกษาได้ดำเนินการจัดทำปฏิทินการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นรายภาคเรียนหรือเป็นรายปี

5. ด้านส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน

6. ด้านพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ มาตรฐาน สถานศึกษาสร้างระเบียบและแจ้งแนวทางสิทธิให้ผู้ปกครองทราบ เพื่อเป็นทางเลือกให้กับผู้ปกครองไว้ก่อน รวมถึงมีการสร้างเครือข่ายสนับสนุนให้เด็กพิการเด็กที่มีความสามารถในแต่ละจังหวัด

7. ด้านเสนอแนะและมีส่วนร่วมในการบริหารด้านวิชาการด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านการบริหารงานทั่วไปของสถานศึกษา สถานศึกษาหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบ มีการจัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการบริหารงานทั้ง 4 ด้าน เพื่อกระตุ้นและสร้างการมีส่วนร่วมให้มากขึ้น

8. ด้านส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ตลอดจนเป็นวิทยากรภายนอกและภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณีศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่นและของชาติ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องร่วมแรงร่วมใจในการเสียสละเวลาในการทำงานร่วมกันเพื่อสร้างประสบการณ์และทักษะร่วมตัดสินใจพัฒนาโรงเรียนให้มากยิ่งขึ้น

9. ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นแหล่งวิทยากรของชุมชนและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและ สถานศึกษาจัดให้มีการปรับปรุงระบบข้อมูลสารสนเทศ เพื่อการบริหารให้มีคุณภาพ เพื่อนำมาการบริหารจัดการข้อมูลการประชาสัมพันธ์สร้างความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพต่อไป

10. ด้านให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา ก่อนเสนอต่อสาธารณชน สถานศึกษาจัดให้มีการประชุมคณะกรรมการสถานศึกษาฯ โดยแจ้งล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 7-10 วัน และให้แสดงแบบตอบรับเข้าร่วมประชุมด้วย

11. ด้านแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการ เพื่อการดำเนินงานตามระเบียบนี้ ตามที่เห็นสมควร สถานศึกษามีการกำหนดแนวทางในการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมควรสรรหากรรมการสถานศึกษาที่อาสาทำหน้าที่ด้วยความเต็มใจและเสียสละ

12. ด้านการปฏิบัติงานด้านอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัดของสถานศึกษาไม่มีผู้ระบุการปฏิบัติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552: 75-77)

การปฏิบัติภารกิจของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีทั้งหมด 12 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา 2) ด้านให้ความเห็นชอบในแผนปฏิบัติประจำปีของสถานศึกษา 3) ด้านให้ความเห็นในการจัดทำสาระหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น สถานศึกษา 4) ด้านกำกับและติดตามการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา 5) ด้านส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพและได้มาตรฐาน 6) ด้านพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาสและเด็กที่มีความสามารถพิเศษ 7) ด้านเสนอแนะและมีส่วนร่วมในการบริหาร 8) ด้านส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา 9) ด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชนตลอดจนประสานงานกับองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน 10) ด้านให้ความเห็นชอบรายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษา 11) ด้านแต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะอนุกรรมการเพื่อการดำเนินงานตามระเบียบ 12) ด้านการปฏิบัติงานด้านอื่นๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

วิธีการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ

1. การปฏิบัติตามข้อกำหนดของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการในการเลือกบุคคลในชุมชน ให้เข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาจะต้องถือปฏิบัติตามข้อกำหนดของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาพิจารณาเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติที่โดดเด่นในชุมชน มีความรู้ความสามารถกล้าแสดงความคิดเห็น และเป็นคนรุ่นใหม่ที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เข้ามีส่วนร่วมกับการศึกษาในการกำหนดนโยบายและแผนพัฒนาของสถานศึกษา ให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการประจำปี และการจัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น กำกับ และติดตามผลการดำเนินงานตามแผนของสถานศึกษา ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กทุกคนในเขตบริการให้ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างทั่วถึงมีคุณภาพ และได้มาตรฐาน ส่งเสริมให้มีการพิทักษ์สิทธิเด็ก ดูแลเด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส และเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ เสนอแนวทางและเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา วิทยากรภายนอก ภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน รวมทั้งสืบสานจารีตประเพณี ศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น และของชาติ เสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ตลอดจนประสานงาน

กับองค์กรทั้งภาครัฐ และเอกชนเพื่อให้สถานศึกษาเป็นแหล่งวิทยาการของชุมชน เข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น ให้เห็นขอบข่ายงานผลการดำเนินงานประจำปีของสถานศึกษาก่อนเสนอสาธารณชน แต่งตั้งที่ปรึกษาและหรือคณะกรรมการ เพื่อดำเนินงานให้สำเร็จรวมทั้งปฏิบัติการอื่น ตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานต้นสังกัด ถึงแม้ว่าคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะไม่ได้เข้ามาดูแลในการจัดการเรียนรู้โดยตรง แต่ก็ถือว่ามีส่วนร่วมรับรู้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการและพัฒนาการศึกษาในรูปแบบ ดังกล่าวนี้นี้มากที่สุด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550: 51)

2. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา

เนื่องจากสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีจำนวนมาก และข้อจำกัดในทรัพยากร ต่างๆ สถานศึกษาจึงต้องอาศัยความร่วมมือ ความช่วยเหลือจากบุคคลทั้งในและนอกชุมชนก่อนข้างมาก ทำให้ผู้นำชุมชนโดย คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานต้องมีส่วนร่วมและระดมทรัพยากรมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาตลอดเวลา และมี ลักษณะของการมีส่วนร่วมระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา ดังนี้

2.1 แหล่งทรัพยากรทางบุคคล ประกอบด้วย คหบดีในท้องถิ่น ญาติของข้าราชการระดับสูงที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน เจ้าอาวาส ลูกศิษย์เจ้าอาวาส ผู้นำชุมชน ศิษย์เก่า องค์กรการกุศล และบุคคลที่อาศัยอยู่ในชุมชน

2.2 วิธีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา สถานศึกษาจะใช้วิธีการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษาหลากหลายวิธี ด้วยการขอบริจาคจากแหล่งทรัพยากรทั้งในและนอกชุมชนเช่น การทอดผ้าป่าการศึกษา การทอดกฐิน การทำบุญในวาระต่างๆ กับโรงเรียน การจัดตั้งกองทุนเพื่อการศึกษา และการขอบริจาคในรูปสิ่งของและเครื่องใช้ต่างๆ

2.3 กระบวนการระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา กระบวนการที่ใช้ในการระดมทรัพยากรอย่างเป็นขั้นตอน ได้แก่ การสรรหาแหล่งทรัพยากร การหาผู้เชื่อมโยงระหว่างคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษากับแหล่งทรัพยากร การ ประสานงานระหว่างชุมชนสถานศึกษากับแหล่งทรัพยากร การต่อรองและให้บริจาค การดำเนินงานตามโครงการที่วางไว้และ การตอบแทนแหล่งทรัพยากร (วิชานา อับดุลเลาะ, 2551: 17)

3. การปฏิบัติงานร่วมกับองค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น (อบต.)

องค์กรท้องถิ่นที่อยู่ในชุมชนและมีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและสถานศึกษา คือ องค์กรการบริหาร ส่วนตำบล สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน และกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาตามความต้องการของชุมชน ได้ พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 67 กำหนดให้องค์การบริหารส่วนตำบล ส่งเสริม การศึกษาในชุมชน สามารถตั้งงบประมาณในลักษณะเงินอุดหนุนการศึกษา เช่น เงินอุดหนุนเด็กที่ศึกษาอยู่ในเขตตำบล สื่อและ วัสดุอุปกรณ์ กิจกรรมการเรียนการสอน อาหารกลางวัน และอาหารกลางวันของนักเรียน นอกจากนี้ มีกรรมการจากองค์การ บริหารส่วนตำบลบางคน ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน องค์การบริหารส่วนตำบลเข้ามามีส่วน ร่วมกับโรงเรียนในการจัดการศึกษาในรูปแบบขององค์กรอยู่ในระดับน้อย แต่จะเข้ามามีส่วนร่วมฐานะของการเป็นผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นฐานะเฉพาะตัว และการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะในด้านการ สนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาอาคารสถานที่และบริเวณต่างๆ ส่วนกระบวนการมีส่วนร่วมในการทำงานกับองค์กรท้องถิ่น เนื่องจากบุคคลที่เป็นสมาชิกบริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งจะเป็นกลุ่มผู้นำชุมชนกลุ่มเดียวกันกับ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนั้น รูปแบบของการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชนจะมีความคล้ายคลึง กัน ได้แก่ มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายและกิจกรรม การพิจารณาตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องและติดต่อเพื่อขอความร่วมมือ การวางแผนงานและมอบหมายงาน การทำหนังสือแต่งตั้งคณะกรรมการ การประชุมกันเป็นระยะๆ เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้า และปัญหา การร่วมกันในการดำเนินงาน การประเมินผลงาน และร่วมรับผลการดำเนินงาน (สุจิตรา ประจกุล, 2558: 859)

4. การร่วมกันจัดตั้งกองทุนการศึกษา

การจัดตั้งกองทุนการศึกษาจะตั้งขึ้นด้วยความร่วมมือของบุคคลในชุมชน เพื่อให้การช่วยเหลือนักเรียน พัฒนาครูและสถานศึกษารวมทั้งช่วยเหลือครู ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา โดยการนำเงินบริจาคมาตั้งเป็นกองทุนแล้วนำดอกเบี้ยและเงินปันผลมาเป็นทุนการศึกษาสำหรับนักเรียน ในการมอบทุนการศึกษา สถานศึกษาต้องแสดงความโปร่งใสในการจัดการกับเงินบริจาคส่วนนี้ โดยการแสดงหลักฐานการใช้จ่ายเงินแก่ผู้บริจาคเป็นระยะๆ และตอบแทนผู้บริจาคด้วยการมอบเกียรติบัตร เพื่อยกย่องชมเชยในความเสียสละในงานประจำปีของสถานศึกษา การนำเงินกองทุนไปใช้ทุกครั้งจะต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานก่อน

5. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

งานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สถานศึกษาจะมอบหมายให้คณะครูที่พักอาศัยอยู่ในชุมชน มีความคุ้นเคยกับบุคคลในชุมชนพอสมควรเป็นผู้ทำหน้าที่นี้ โดยการเป็นผู้แทนของโรงเรียนไปร่วมงานในชุมชน และประชาสัมพันธ์งานของโรงเรียน โดยผู้บริหารสถานศึกษาจะสร้างความสัมพันธ์โดยอาศัยผู้นำชุมชนที่มีวัยใกล้เคียงกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูเป็นผู้เชื่อมโยงให้ผู้บริหารสถานศึกษากับคนในชุมชนให้รู้จักกันยิ่งขึ้น นอกจากนี้มีการออกจลสารรายเดือนของโรงเรียน เพื่อแจ้งให้ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทราบ ผู้นำชุมชน ประชาชนรู้สึกพึงพอใจ หากคณะครูสามารถเข้ากับชาวบ้านได้ดีมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (จิราพร ธรรมเจริญ, 2553: 142-147)

วิธีการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ มีดังนี้ 1. การปฏิบัติตามข้อกำหนดของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการในการเลือกบุคคลในชุมชน ให้เข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาจะต้องถือปฏิบัติตามข้อกำหนดของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ 2. การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องมีส่วนร่วมและระดมทรัพยากรมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาตลอดเวลา 3. การปฏิบัติงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น (อบต.) องค์การท้องถิ่นที่อยู่ในชุมชนและมีความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนและสถานศึกษา 4. การร่วมกันจัดตั้งกองทุนการศึกษา เพื่อให้การช่วยเหลือนักเรียน พัฒนาครูและสถานศึกษารวมทั้งช่วยเหลือครู ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา และ 5. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนจะสร้างความสัมพันธ์โดยอาศัยผู้นำชุมชน

ความรู้จากการศึกษา

วิธีการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพนั้น สามารถสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้ 1) การปฏิบัติตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการในการเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาพิจารณาเลือกบุคคลที่มีคุณสมบัติที่โดดเด่นในชุมชนมีความรู้ความสามารถกล้าแสดงความคิดเห็นและเป็นคนรุ่นใหม่ที่จะทำประโยชน์ให้กับสังคม 2) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีจำนวนมากและข้อจำกัดในทรัพยากรต่างๆ สถานศึกษาจึงต้องอาศัยความร่วมมือ ความช่วยเหลือจากบุคคลทั้งในและนอกชุมชนก่อนข้างมาก ทำให้ผู้นำชุมชนโดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ต้องมีส่วนร่วมและระดมทรัพยากรมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาตลอดเวลา 3) การปฏิบัติงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น องค์การการบริหารส่วนตำบลสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหาร โรงเรียนและกำหนดทิศทางการพัฒนาการศึกษาตามความต้องการของชุมชนได้ 4) การร่วมกันจัดตั้งกองทุนการศึกษา เพื่อให้การช่วยเหลือนักเรียน พัฒนาครูและสถานศึกษารวมทั้งช่วยเหลือครู ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา 5) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะสร้างความสัมพันธ์โดยอาศัยผู้นำชุมชนที่มีวัยใกล้เคียงกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูเป็น ผู้เชื่อมโยงให้ผู้บริหารสถานศึกษากับคนในชุมชนให้รู้จักกันยิ่งขึ้น สามารถสรุปเป็นภาพได้ดังนี้

ภาพที่ 1 วิธีการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ

บทสรุป

คณะกรรมการสถานศึกษามีความสำคัญในการเสนอแนวคิดและแนวปฏิบัติตามความต้องการของชุมชนมายังสถานศึกษาโดยตรง ส่งผลให้สถานศึกษาสามารถดำเนินการจัดการศึกษาได้ตรงกับตามความต้องการของชุมชนนั้นๆ โดยการสนับสนุนให้คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาท และมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาเป็นอย่างมากทั้ง ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ให้มีส่วนร่วมในการรับผิดชอบการจัดการศึกษา และกำกับส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมที่สถานศึกษาจัดขึ้น การติดตามตรวจสอบการจัดการศึกษาได้เปิดโอกาสให้บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาทำงานเพื่อส่วนรวม และพัฒนาชุมชน สถานศึกษาที่เปิดโอกาสให้ชุมชน และคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษาจะช่วยให้การดำเนินงานต่างๆ ของสถานศึกษาเป็นไปด้วยความเรียบร้อยเกิดความเข้าใจอันดีระหว่างสถานศึกษาและชุมชน เกิดประสิทธิภาพส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในชุมชน ดังนั้น จึงถือเป็นความจำเป็น และภาระหน้าที่ของสถานศึกษาที่ต้องมีการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนและคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ซึ่งมีวิธีการบริหารสถานศึกษาแบบมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ 1) การปฏิบัติตามข้อกำหนดของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการในการเลือกบุคคลในชุมชน ให้เข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสถานศึกษาจะต้องถือปฏิบัติตามข้อกำหนดของระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ 2) การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา 3) การปฏิบัติงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น 4) การร่วมกันจัดตั้งกองทุนการศึกษา และ 5) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน

รายการอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2550). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 พร้อมกฎหมายที่เกี่ยวข้องและพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- จิราพร ธรรมเจริญ. (2553). รูปแบบการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และผู้ปกครองในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาอุบลราชธานี เขต 1. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.

- ชัยชาญ แก้วชิงดวง. (2561). บทบาทและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ครั้งที่ 2 “GRADUATE SCHOOL CONFERENCE 2018”. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- พีกริ แก้วนวล. (2560). การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการบริหารงานโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- วิชานา อับดุลเลาะ. (2551). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2552). แนวการดำเนินงานของคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุจิตรา ประจงกุล. (2558). การพัฒนาแนวทางการบริหารจัดการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง.
- โสภา วงษ์นาคเพ็ชร. (2553). การบริหารงานวิชาการกับประสิทธิผลของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยศิลปากร.